

УДК 340.13

Чвалюк Андрій Миколайович

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

НЕДОСКОНАЛОСТІ ПРОЦЕДУРИ ДОВЕДЕННЯ ПЛАТНИКОМ ПОДАТКІВ НЕМОЖЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СВОЇХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Анотація. У тезах аналізуються окремі положення Наказу Міністерства фінансів України від 29.07.2022 р. №225, яким затверджено порядок підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків. Висловлюються думки, що норми наказу йдуть у протиріччя з метою, покладену в основу його видання. Запропоновано авторське бачення шляхів удосконалення зазначеного порядку.

Ключові слова. Платник податку, контролюючий орган, податковий обов'язок, неможливість виконання обов'язку, удосконалення законодавства.

З початком військового вторгнення Російської Федерації наша держава зіштовхнулася з новими викликами, що потребують термінового вирішення та врегулювання. Одним із таких питань є особливості сплати податків особами, що залишилися на тимчасово окупованих територіях, а точніше врегулювання податкових правовідносин за умови неможливості виконання платниками податків своїх обов'язків через наслідки вторгнення.

6 вересня 2022 року набрав чинності Наказ Міністерства фінансів України від 29.07.2022 р. №225 «Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження» (далі – Наказ №225) [1]. Дія цього Наказу поширюється на платників податків - фізичних осіб – резидентів України, зокрема самозайнятих осіб, юридичних осіб (резидентів і нерезидентів України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування, та на яких покладено обов'язок зі сплати податків та зборів, подання звітності, виконання інших обов'язків, передбачених Податковим кодексом України (далі – ПК України) або іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Як зазначено у самому Наказі, цей порядок розроблено з метою тимчасового, на період до припинення або скасування воєнного стану на

території України, підтвердження платниками податків можливості чи неможливості своєчасного виконання податкового обов'язку щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої пунктом 46.2 статті 46 глави 2 розділу II ПК України, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового тощо. Тобто, цей наказ повинен сприяти платнику податків в уникненні штрафних санкцій за невчасну сплату податків, подання декларацій тощо, в складних умовах, в яких опинилася вся держава з урахуванням відповідних підстав, які зазначені у п. 1, 2 розділі II Наказу №225.

Нашу зацікавленість викликали деякі пункти із зазначеного у Наказі переліку документів, що підтверджують неможливість платника податків – юридичної особи та платника податків – фізичної особи, зокрема самозайнятої особи, своєчасно виконати свій податковий обов'язок, у тому числі обов'язок податкового агента. Так, у Наказі закріплено, що підтверджують неможливість виконання податкового обов'язку: повідомлення, що підтверджує аварійне (незаплановане) відключення постачання електроенергії в умовах воєнного стану, суб'єкта господарювання до сфери обслуговування якого належить таке підприємство, зокрема скріншот повідомлення в месенджер (Viber, Telegram тощо) і мобільних додатках (п. 11 переліку документів з Наказу №225); копії платіжних доручень (розрахункових та інших документів щодо ініціювання переказу) або їх скріншот (знімок екрану) платника податків на сплату узгоджених сум грошових зобов'язань, податкового боргу, поданих до банку, що залишилися невиконаними, оскільки кошти не були зараховані до бюджету у зв'язку з відключенням банку від системи електронних платежів або порушенням у роботі системи авторизації банку (абз. 5 п. 7 переліку документів з Наказу №225). Разом з цим, платники податків зобов'язані зберігати протягом строку давності, встановленого ПК України, оригінали відповідних документів, що підтверджують неможливість виконання податкового обов'язку, й на вимогу контролюючого органу зобов'язані пред'явити оригінали документів, що підтверджують неможливість виконання податкового обов'язку, передбаченого ПК України або іншим законодавством, контроль за виконанням якого покладено на контролюючі органи (абз. 2, 3 п. 7 ч. 3 розділу II Наказу №225).

Виникає цілком логічне запитання: чи прирівнюють контролюючі органи скріншот до оригіналів документів? Адже, як загально відомо, скріншот – це лише форма фіксування електронного доказу. Також Наказ №225 не дає роз'яснень, яким чином потрібно засвідчити цей скріншот, щоб він набув форму доказу, якщо, наприклад, інформація буде видалена з веб-сайту до

моменту його перевірки контролюючими органами. Звісно, можна завірити скріншот за допомогою ЕЦП, але, ця послуга недоступна платникам податків з «сірої зони» та тимчасово окупованих територій, які втратили носій з файловим ключем або якщо сплинув термін його дії.

Наступний інтерес викликають пункти Наказу, котрі пов'язані з наданням: документа або повідомлення (вказується посилання на офіційну сторінку банку, де розміщене таке повідомлення), що підтверджує вимушене призупинення роботи головних управлінь Казначейства у зв'язку з введенням воєнного стану; документа або повідомлення банку (вказується посилання на офіційну сторінку банку, де розміщене таке повідомлення), що підтверджує призупинення роботи банку або його відокремлених підрозділів та/або платіжних систем у зв'язку із введенням воєнного стану; документ або повідомлення оператора поштового зв'язку (вказується посилання на офіційну сторінку оператора, де розміщене таке повідомлення), що підтверджує призупинення функціонування оператора поштового зв'язку та/або об'єктів поштового зв'язку на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації тощо (п. 7, 8, 10 Переліку документів з Наказу №225). Згідно абзаців 7, 8 пункту 1 розділу III Наказу №225 контролюючий орган у разі потреби може звертатися до компетентних органів щодо додаткового підтвердження обставин, викладених у заяві платника податків та відповідних документах. Обов'язок доведення щодо можливості чи неможливості платником податків своєчасно виконати свій податковий обов'язок покладається на контролюючий орган. Але якщо обов'язок доведення покладається на контролюючий орган й контролюючий орган має самостійно звертатися до компетентних органів щодо підтвердження інформації, тоді який сенс додатково покладати обов'язок доказування на платника податків, коли мається на увазі такі органи (установи), як Казначейство України, банки, поштові відділення? Ми вважаємо, що в такому випадку платник податків має лише повідомити про факт неможливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок, а перевірка цього факту й пошук доказів має бути обов'язком контролюючого органу.

Також не можна оминути увагою зайву бюрократизованість Наказу №225, що, на нашу думку, зводить нанівець мету з якою він видавався. А саме – фізичні особи-підприємці, що обрали спрощену систему оподаткування, можуть вести підприємницьку діяльність за адресою прописки та зберігати майно/документи, які відносяться та підтверджують її підприємницьку діяльність вдома. Серед документів, які підтверджують неможливість виконати податковий обов'язок, Наказ №225 передбачає надання документів, що свідчать про пошкодження, знищення, втрату майна, що належить фізичній

особі і використовується в підприємницькій / незалежній діяльності і є об'єктом оподаткування, єдиним джерелом для сплати податків або яке перебуває у податковій заставі шляхом подання заяви до правоохоронних органів; акту незалежного оцінювача; наявність страхового полісу, заяви про страховий випадок тощо (абз. 9 п. 7 Переліку документів з Наказу №225). Також Наказ передбачає подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, програмними засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія) (абз. 14 ч. 7 Переліку документів з Наказу №225). Щоб не змушувати платників податків ще раз доказувати вже установлені факти пошкодження або знищення майна, вбачається за доцільне спростити процедуру для вищенаведених фізичних осіб-підприємців. Та дозволити їм, за умови встановлення факту пошкодження/знищення за допомогою Порталу Дія (після отримання статусу підтвердження заявки), не надавати контролюючому органу повторно ті ж самі документи, що підтверджують неможливість виконати податковий обов'язок (наприклад, акт про пожежу).

Таким чином можна зробити висновки, що процедура доведення платником податків неможливості виконання своїх обов'язків занадто ускладнена й не враховує усіх особливостей воєнного часу. Отже, Наказ №225 потребує на удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження: Наказ Міністерства фінансів України від 29.07.2022 року № 225. *Офіційний вісник України*. 2022. № 69. Стор. 66. Ст. 4198.